

«Κύκλωπας» του Ευριπίδη στο Θέατρο ΕΝΑ

Σκηνοθεσία: Μόνα Κίτσοπούλου

Σκηνικά - Κοστούμια: Χρίστος Μπρούφας

Μουσική: Παύλος Αζναουρίδης

Φωτισμός: Κούλλης Αλλαγιώτης

Παίζουν: Κυριάκος Ε., Κώστας Καζάκας, Κίμων Αποστολόπουλος, Ξένιος Ξενοφώντος, Ιωάννα Σιαφάλη, Ελλη Κυριακίδου, Θέα Χριστοδουλίδου, Αντρέας Κνέκνας, Μιχάλης Τερλικκός, Νικολέττα Καραλά, Αντρέας Ευσταθίου.

Το αθηναϊκό του Χρίστου Μπρούφα προδιαθέτει το θεατή ευνοϊκά πριν από την έναρξη της παράστασης. Αποτελείται από πυκνοκρεμασμένες λωρίδες υφάσματος και στο καλοκαιρινό «Κωσταντία» ο δροσερός αέρας της Λευκωσιτικής νύχτας δεν περιμένει το τρίτο κουδούνι, για ν' αρχίσει να παίζει με το σκηνικό δημιουργώντας το θρόισμα φυλλωσιάς, τον Αγνώστο Χώρο, τη Μυστήρια Είσοδο, το δίκτυ-παγίδα και το... παιχνίδι. Ετσι εξ αρχής δηλώνεται ο αισθητικός τύπος της παράστασης — ακραία συμβατικότητα, οικονομημένη λειτουργικότητα των μέσων, παιχνίδι σαν απαραίτητο στοιχείο. Η σκηνοθέτις Μόνα Κίτσοπούλου δεν παραβιάζει το δηλωμένο τύπο πουθενά.

Το ανέβασμα του ελλειπούς κειμένου του «Κύκλωπα» είναι πρώτα απ' όλα η μετάφραση, το συμπλήρωμα του κειμένου και η διασκευή. Το σχεδόν ανεξερεύνητο πεδίο του σατιρικού δράματος και τα λίγα που έφτασαν σε μορφή κειμένου προσφέρουν τη δυνατότητα απεριόριστου εκσυγχρονισμού και σαν προέκταση την απόλυτη ελευθερία επιλογής της στυλτικής της παράστασης. Σκυμμένη σαν φιλόλογος πάνω στο πρωτότυπο η Μόνα Κίτσοπούλου διακινδυνεύει και την προχειρότητα του λόγου, ιδιαίτερα του στίχου της μετάφρασης της για χάρη της σκηνικής λειτουργικότητας της. Έχοντας για στήριγμα τον αμφισβητιό Ευριπίδη στην αλλαγή των τονισμών σε σύγκριση με την πασίγνωστη επική εκδοχή του μύθου η σκηνοθέτις επικεντρώνει τη δική της και τη δική μας προσοχή στη διαμόρφωση της φόρμουλας σύγκρουσης Κύκλωπα-Οδυσσέα σαν σύγκρουσης του άνομου δυνάστη με το φορέα πολιτισμού απελευθερωτή. Στην παράσταση οι υποταγμένοι (ο χορός των Σατύρων) είναι πάντα υποταγμένοι και ο εξουσιάζων — πάντα Κύκλωπας, ακόμα και αν είναι ο Οδυσσέας. Η μετατροπή του Οδυσσέα σε Κύκλωπα δίνεται στην παράσταση εξωκειμενικά, ενώ το μοτίβο της μόνιμης υποταγής περνά απ' όλα τα χορικά. Ευτυχώς ο πολιτικός νυχθισμός δε σοβαρεύει την παράσταση, δεν παραβιάζει το στοιχείο του ακρίτητου θεατρικού παιχνιδιού.

Ο χορός είναι το παν μέσα σ' ένα σατιρικό δράμα. Το κλειδί που βρήκε η Μόνα Κίτσοπούλου είναι η πάντα διπλή φύση των Σατύρων. Ανθρωποι-τράγοι στη μυθολογία διατηρούν το αμφίβιο τους στην παράσταση γεμίζοντας το με διαφορετικό περιεχόμενο. Είναι ταυτόχρονα τα πρόβατα και οι βοσκοί — η αυτοαστυνόμευση των υποταγμένων είναι το έσχατο στάδιο ταπείνωσης μπροστά στην απόλυτη εξουσία. Το αόριστο ή διπλό φύλο των Σατύρων, επιτυγχάνεται με τη μικτή σύνθεση του χορού και τα πανομοιότυπα κοστούμια και μακιγιάζ — όλοι είναι χρησιμοποιήσιμη σύμφωνα με τις ανάγκες που προκύπτουν, «αγοράκια και κοριτσάκια» του Κύκλωπα. Με το πολιτικό του double think, μια υποστηρίζουν τον Απελευθερωτή στον αγώνα του, μια τον εγκαταλείπουν.

Ο χορός στην παράσταση δουλεύει έντονα, εξαντλητικά χωρίς όμως αυτό να γίνεται αντιληπτό. Ελαφράδα, πείραγμα, παιχνίδι, ξεχασμένη αμεσότητα επαφής που προέρχεται από τη ζωντανή εκτέλεση τραγουδιών, συνεχής κίνηση, προσωπική υποκριτική δουλειά του καθενός. Ξεχωρίζει — και όχι μόνο με την ωραία του φωνή — ο Μιχάλης Τερλικκός. Οποιος θιάσος τον απασχολεί στις παραστάσεις του κερδίζει πολλά.

Ο Σειληνός, ο κατ' εξοχήν κωμικός ρόλος του έργου παίζεται από τον Κυριάκο Ευθυμίου, θάλαγα, σύμφωνα με την ακραία συμβατικότητα του αισθητικού τύπου. Στην πραγματικότητα δεν παίζει κωμικά, αλλά «σημαίνει» κωμικό στοιχείο. Η μάσκα του είναι μάλλον τραγική («Μινωτής»), το κωμικό εφφέ επιτυγχάνεται με την κωμική του χρησιμοποίηση. Αντίθετα ο Κώστας Καζάκας κάνει ευρεία χρήση των κωμικών μέσων που διαθέτει παρουσιάζοντας τον Οδυσσέα του και όσα αντιπροσωπεύει (τον πολιτισμό, το ελεύθερο πνεύμα, τη λογική) με αναγκαία στην παράσταση του σατιρικού δράματος παιχνιδιάρικη, σατιρική ακόμα και κοροϊδευτική, στυλιστική μετατόπιση. Ο Κίμων Αποστολόπουλος που συμμετέχει στην παράσταση κάπως «ραδιοφωνικά» εκ βάθους της ωραίας μάσκας του Κύκλωπα και ο Κορυφαίος Ξένιος Ξενοφώντος, στηρίζουν την ωραία καλοκαιρινή παράσταση του ΕΝΑ.